

RASFF - žurni sustav uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje

(The Rapid Alert System for Food and Feed - RASFF)

Diana Herold

Hrvatska agencija za hranu

Ključne riječi: RASFF, uzbunjivanje, hrana

Obavještavanje o zdravstveno neispravnoj hrani i hrani za životinje kroz europski RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) sustav žurnog uzbunjivanja koristi se u slučajevima direktnog i indirektnog rizika za ljudsko zdravlje koji potječe iz hrane i hrane za životinje. Na internet stranici DG SANCO-a, Uprave za zdravlje i zaštitu potrošača, od svibnja 2003. godine Europska komisija izdaje tjedne izvještaje koji sadrže informacije o zdravstveno neispravnoj hrani i hrani za životinje nađenju na tržištu EU, te o onoj hrani koja je odbijena sa vanjskih granica EU.

Inicijator za uspostavu preteče ovog sustava uzbunjivanja bio je incident u Černobilu 1986. godine nakon kojega je odlučeno da se uspostavi brza razmjena informacija uslijed radiološke opasnosti (odluka Vijeća EU 600/87). Odlukom Vijeća 92/59/EEC od 20. lipnja 1992. godine postavljeni su okviri današnjeg europskog RASFF sustava ali samo za hranu, ne i za hranu za životinje. No tadašnje krizne situacije sa štetnim tvarima u hrani za životinje, a preko nje i ulazak u prehrambeni lanac hrane za ljude, stvorili su pretpostavke da se sustav proširi i na hranu za životinje.

Pravni temelj današnjeg europskog RASFF sustava je Uredba Europske komisije 178/2002 koja daje temeljne zahtjeve Zakona o hrani, osniva Europsku agenciju za hranu (EFSA - European Food Safety Authority), te daje pretpostavke za uspostavljanje novog, jedinstvenog sustava žurnog obavještavanja za hranu i hranu za životinje.

RASFF sustav je, dakle, osnovni alat za razmjenu informacija između kompetentnih institucija u zemljama članicama, u slučajevima kada postoji rizik za ljudsko zdravlje, a zbog kojega su pokrenute određene mjere poput povlačenja, zapljene ili zabrane prodaje određenih proizvoda. Ta brza razmjena informacija omogućuje svim državama članicama da žurno provjere postoji li na njihovom tržištu zdravstveno neispravan proizvod. Kada je zdravstveno neispravan proizvod već na tržištu, a ne bi se smio se konzumirati niti prodavati, kompetentne institucije država članica RASFF mreže u mogućnosti su poduzeti sve hitne mjere, uključujući i informiranje javnosti ukoliko je to potrebno.

Zemlje koje nisu članice EU mogu ući u sustav na osnovu bilateralnog ugovora, no do danas još niti jedan takav ugovor nije potpisan. Unatoč tome, RASFF sustav obavještava 'treće' zemlje u slučaju kada je predmet obavijesti izvezen u treću zemlju, te ako je predmet obavijesti podrijetlom iz treće zemlje.

Kako bi se sustav pojednostavio, sve obavijesti podijeljene su u dvije osnovne grupe:

- **OBAVIJESTI O OPASNOSTI - alert**

Obavijesti o opasnosti se šalju kada su hrana i hranu za životinje rizik jer se nalaze na tržištu te je potrebna hitna akcija. Obavijesti šalju zemlje članice koje su problem prepoznale te iniciraju mjere kao što je povlačenje proizvoda sa tržišta. Te obavijesti imaju za cilj da svim članicama mreže daju sve podatke o proizvodu kako bi provjerile nalazi li se pogođeni proizvod na njihovom tržištu te kako bi mogle poduzeti potrebne mjere. Potrošači moraju biti uvjereni da je subjekt obavijesti povučen sa tržišta. Članice RASFF-a imaju svoje interne sustave za provedbu takvih akcija, uključujući i davanje detaljnih informacija kroz medije ukoliko je to potrebno.

- **INFORMACIJSKA OBAVIJEST - obavijest na znanje**

Informacijska obavijest vezana uz hranu i hranu za životinje daje se kada je rizik prepoznat no članice ne moraju poduzeti žurne korake jer proizvod nije ušao na njihovo tržište. Ove obavijesti uglavnom se odnose na pošiljke hrane i hrane za životinje koje su analizirane i vraćene (odbijene) sa vanjskih granica EU.

Potrošači moraju biti uvjereni da proizvod koji je subjekt informacijske obavijesti nije ušao na tržište te da su poduzete sve potrebne mjere.

Komisija izdaje tjedne preglede obavijesti o opasnosti i informacijskih obavijesti. To je nužno kako bi se našla ravnoteža između objava i zaštite komercijalnih informacija jer se trgovačka imena i ime individualne tvrtke ne objavljuju. To ne ide na štetu potrošača jer RASFF obavijesti podrazumijevaju da su se mjere poduzele ili su u tijeku.

Javnost mora biti svjesna da Komisija nije u poziciji dati više informacija nego što je ovdje objavljeno,

međutim, u izvanrednim slučajevima gdje zaštita zdravlja ljudi traži veću transparentnost, Komisija provodi akcije kroz medije.

Globalizacija trgovine znači da moguća rizična hrana i hrana za životinje može imati jako široku distribuciju, pa tako i u Hrvatskoj. Kako bi se osiguralo da sve potrebne mjere za zaštitu potrošača budu poduzete bez odgode i koordinirano, nužna je uspostavljanje Hrvatskog RASFF sustava. Hrvatski Zakon o hrani („Narodne novine“ broj 114/03, 130/03, 48/04, 85/06) slijedi osnovna načela Europskog zakona o hrani, osniva Hrvatsku agenciju za hranu te donosi pretpostavke za uspostavljanje Hrvatskog RASFF sustava koji je prema članku 92. zadatak Agencije.

Agencija je od 01. siječnja ove godine započela sa provođenjem Hrvatskog RASFF pilot projekta kao probnom implementacijom RASFF sustava u Hrvatskoj, radi uspostavljanja funkcioniranja mreže između ograničenog broja sudionika. Cilj sustava je brza razmjena informacija između sudionika u sustavu te sprječavanje distribucije i povlačenje proizvoda sa tržišta koji predstavljaju rizik za zdravlje potrošača. Sudionici u sustavu su Hrvatska agencija za hranu, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, veterinarska inspekcija, granična veterinarska inspekcija, sanitarna inspekcija, sanitarna granična inspekcija, Hrvatski veterinarski institut sa podružnicama u Križevcima, Rijeci, Splitu i Vinkovcima, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zavod za javno zdravstvo grada Zagreba te Zavodi za javno zdravstvo u Osijeku, Rijeci i Splitu. U budućnosti se u sustav planira uključiti sve laboratorije koji se bave kontrolom hrane u Hrvatskoj, a laboratoriji akreditirani po HRN EN ISO/IEC 17025 moći će biti dio EU RASFF-a.

Koraci uspostave RASFF sustava unutar Hrvatske su slijedeći:

1. Stvaranje inter-ministarske grupe za RASFF, koordinirane od strane Agencije;
2. Imenovanje RASFF kontakt osoba;
3. Razvoj komunikacijskog sustava pilot projekta RASFF 2006. (komunikacija bazirana na standardnom obrascu, fax ili e-mail prijenos);
4. Utvrđivanje protokola;
5. RASFF trening za kontakt osobe;
6. Razvoj strategije odnosa s javnošću;
7. Prijenos sustava u elektronski oblik (u računalo) za ovlaštene korisnike.

Tijekom prvih 6 mjeseci Hrvatskog sustava žurnog uzbunjivanja, Hrvatska agencija za hranu primila je 21 obavijest o opasnosti te 68 obavijesti na znanje. Najveći uzrok zdravstvene neispravnosti hrane u obavijestima o opasnosti je mikrobiološka kontaminacija hrane a najproblematičniji proizvod prema obavijestima na znanje su proizvodi koji dolaze u neposredan dodir sa hranom, većinom uvezeni iz Kine.

Bilo da se radi o EU ili HR RASFF sustavu, on je konkretan i vidljiv rezultat europske integracije. Brza razmjena informacija o hrani i rizicima vezanim uz ljudsko zdravlje omogućuje jedinstvenu i istovremenu akciju svih zemalja. To je glavni doprinos sigurnosti potrošača.